

Antiga Nau D de la Fàbrica Tèxtil La Escocesa

EXPOSICIÓ PERE IV, POBLE NOU, BARCELONA
PER PILAR CÓS

La del curs 2007/08 va ser la darrera edició de l'assignatura "Arquitectures Recicladés" fet a l'Escola. Un curs que va començar l'any 1990, mano a mano amb el Santiago Roqueta (dibuix i projectes a la una) amb tímides propostes d'actuació en el patrimoni "oblidat" de la ciutat de Barcelona. Un patrimoni situat en entorns destinats a una transformació complexa que no atenia a operacions d'actuació sensible i que provocà la desaparició de la major part d'una sèrie d'arquitectures "anònimes" però valuoses que varem poder, encara, detectar i registrar en el nostre particular FAM (fons d'arquitectura moderna).

El curs "Arquitectures Recicladés" s'ha proposat, sistemàticament, reflexionar sobre la necessitat de preservar un determinat tipus de patrimoni arquitectònic, no sempre d'autoria reconeguda. Un bé arquitectònic ara ja molt escàs però que encara ajuda a mantenir l'atmosfera, la identitat i la memòria dels nostres barris i ciutats. Reflexionar sobre la que anomenem aquí "arquitectura o arquitectures per a ser recicladés" ens porta a la recerca d'edificis o entorns urbans desatesos, a l'espera de

certs processos especulatiu sagnants; que admeten (per la seva dimensió, característiques, condicions nodals en el barri, imatge representativa, abandonament i temps d'espera per a la seva tornada a escena...) ser incorporats al patrimoni ciutadà com a llocs amb nou ús de caire públic i de lliure accés.

Caldrà analitzar les característiques i possibilitats d'aquests edificis, determinar quina part de la seva estructura formal, constructiva i/o funcional és recuperable i què, en canvi, ha estat mal inserit durant el seu llarg temps de vida i successives transformacions, adequacions funcionals, ampliacions programàtiques o tècniques. Detectar què ha provocat un progressiu malbaratament de la seva essència i coherència primera. El primer pas, per tant, serà el d'observar críticament aquest procés i sintetitzar la recerca en uns pocs criteris d'intervenció pautada i contundent, tot analitzant quines són les propostes d'actuació més adients i d'acord amb nous programes d'usos i de manteniment.

La intenció del curs, des dels seus inicis, ha estat sempre obrir-nos a hipòtesis de treball que, des de la Universitat, poden resultar més arriscades, menys lligades a interessos dispersos i consolidats en els ajuntaments, més favorables a recerques experimentals. L'assignatura, que ha estat sempre de caire eminentment pràctic i vol acabar constatant les possibilitats reals d'intervenció, es duu a terme en forma de taller comú, segregat en petits equips de treball operatiu. Es desenvolupa exclusivament durant l'horari assignat, apart de les visites organitzades al lloc i les entrevistes amb les institucions implicades. Al marge,

també, de la dedicació extraordinària per a la preparació i muntatge de l'exposició final i edició del catàleg dels resultats.

Al llarg d'aquests anys hem tractat temes diversificats, edificis i entorns paisatgístics. Hem acabat gairebé sempre que ha estat possible, amb una exposició dels treballs, amb el conseqüent debat entre la població interessada, i una petita publicació de menor o major envergadura¹. El curs 2008, després d'haver intervingut any rere any en altres municipis i en diversos barris de Barcelona, hem recalar al Poble Nou. L'àmbit d'actuació i els nous objectius i necessitats plantejats han estat els mateixos per a tot el grup: un edifici industrial que es troba gairebé fora d'ús, a l'espera de ser inclòs en una actuació pública programada. Un edifici amb grans possibilitats i capacitat de transformació gràcies a les condicions que ofereix el lloc: espais diàfans, grans obertures, alçades generoses, privacitat i, alhora, bon accés des de la via pública, immenses possibilitats per a poder reconduir la seva nova identitat i poca intervenció municipal fins aquest moment.

La novetat ha estat centrar-nos en un sol edifici en procés de transformació integral: La Escocesa, antiga fàbrica tèxtil totalment en desús i pràcticament enrunada, al carrer Pere IV, seu inestable i precària EMA, Associació d'idees². Aquestes circumstàncies fan el lloc susceptible, acadèmicament parlant, d'una intervenció real de remodelació i canvi d'activitat.

INTERVENCIÓ EFÍMERA

A La Escocesa, la intervenció del curs s'ha basat en un sol tema d'actuació, derivat de les opcions reals que plantejava EMA com a "client". Els integrants del curs han respost amb veus complementàries a les demandes disjunts i gairebé excloents plantejades pels diversos artistes de l'Associació d'Idees EMA.

Del diàleg compartit allà, in situ, entre artistes, estudiants i professors, en surt un primer esborrany de programa, diversitat de necessitats i un ventall de requeriments, alguns d'ells massa antitètics o allunyats de les capacitats reals de l'edifici: des de la formulació d'espais de concentració, als de l'exhibició, de la formulació d'espais de treball personal, als de l'assaig per a grups, fins a la voluntat d'accedir a la meditació més introvertida. Des dels efectes de les vibracions contaminants del sons d'assaig musical, a les olors invasives dels productes emprats, des de la màxima necessitat de llum, a la penombra matisada o la foscor ineludible per a certes pràctiques artístiques. Les propostes dels diferents grups han donat resposta i ofert solucions entre inesperades, agosarades o extremadament lògiques i assumibles.

Per mostrar tant el procés com els resultats derivats, calia fer un darrer "tour de force" tot exposant-nos públicament. Tots els treballs s'han acabat exposant en una instal·lació col·lectiva i festa pública que ha transformat el lloc momentàniament, en una tarda i nit màgica. Un esforç al que tots els components dels equips de treball han respost amb la seva màxima col·laboració

operativa. La decisió de què mostrar, com fer-ho i quin muntatge assumir col·lectivament, esdevé el darrer episodi del procés d'intervenció. Un muntatge real, amb data d'inauguració precisa, públic desconegut, crítica esperada, impacte i durada molt restringida. Un muntatge efímer, elaborat de forma molt professional, amb ínfims recursos econòmics i materials, en el procés del qual s'han ajuntat les qualitats, sabers, i habilitats de cadascú en un treball que ha quallat fins a convertir-se en una festa i manifest programàtic: des de la Universitat podem assolir fites reals i en podem respondre amb rigor, subtilitat i resultats gens allunyats d'algunes pràctiques professionals reconegudes en el camp artístic.

El convit a participar i gaudir d'allò que, durant un quadrimestre, ha estat objecte de reflexió del curs, esdevé l'eina fonamental de debat per a tots els implicats. El muntatge de l'exposició i la festa final associada, es converteixen en el moment de comprovació de la bondat de les propostes. Cada una d'elles és sotmesa a anàlisi, reflexió, verificació... sota un joc inesperat de llums i ombres, generat en col·laboració amb un dels grups d'artistes integrants de l'Associació: les "La Cónica Làcònica".

L'exposició, on els plànols descriptius dels projectes, com a documentació més formal, conviuen amb maquetes de treball reconvertides en peces mòbils suggerents que ocupen l'espai i el qualifiquen, que es deixen manipular fins a permetre interactuar-hi dinàmicament, compta també amb material audiovisual projectat, elaborat pels grups de treball com a eina de transformació de l'espai³.

Ens hem trobat amb uns estudiants que s'han implicat fortament en les expectatives d'EMA, Associació d'Idees, una entitat que no defalleix en seguir apostant pel desenvolupament de la nostra cultura. És així que la "nostra exposició" esdevé un acte més de les activitats programades per l'associació i entra a formar part de la seva llarga llista d'activitats artístiques. Tots els encerts que trobeu en aquest experiència responen a la feina que han dut a terme tots els estudiants participants en el curs. Els professors i professionals d'EMA, només hem guiat i impès els estudiants a mantenir-se en un grau d'utopia propera a la realitat. Cal recordar que amb un temps i recursos extremament limitats, aquests equips d'estudiants han respost amb uns treballs acadèmics coherents amb la demanda proposada. han ideat una forma expositiva fresca i suggerent, han construït una instal·lació de gran impacte en la que s'ha expressat les capacitats d'actuació, compromís i il·lusió dels nostres estudiants de l'ETSAB.

1. Els catàlegs resum, de menor o major transcendència, que recullen aquestes experiències, es poden consultar a la Biblioteca de l'ETSAB

2. EMA, Associació d'Idees ofereix l'Ajuntament de Barcelona a gestionar els espais públics de creació, fent possible la identificació entre utilitat pública i autogestió, tot assegurant l'interès artístic i cultural dels projectes, les relacions amb l'entorn, les activitats didàctiques associades i la diversitat temàtica de les activitats artístiques coexistents.

3. El vídeo en petit format que recull aquesta experiència es pot consultar a la biblioteca de l'ETSAB.